

УДК 341.456
DOI <https://doi.org/10.32837/chern.v0i1.326>

С. В. Чорний
аспірант

Науково-дослідного інституту публічного права
orcid.org/0000-0002-9383-4703

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ЗАСОБІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДРОЗДІЛІВ УКРБЮРО ІНТЕРПОЛУ

У статті автором наведено поняття та визначені види засобів організації діяльності підрозділів Укрбюро Інтерполу.

Визначено, що ознаки правових засобів: фіксація та деталізація у нормативно-правових актах; прояв через систему інструментів; направлений на реалізацію мети та виконання завдань; реалізується встановленою системою суб'єктів в межах певних суспільних відносин; приводять до юридичних наслідків.

Засоби використовуються в будь якій діяльності та бувають різних видів. Серед них можна виділити систему правових засобів. Засіб - це відповідне знаряддя, завдяки якому досягається мета. Запропоновано правовими засобами розуміти систему інструментів, визначена нормативно-правовими актами, за допомогою яких задовольняється публічний та приватний інтерес в межах як публічних зобов'язань, так і в межах задоволення корпоративних та приватних інтересів.

Зауважено, що категорія «засоби організації діяльності» ґрунтується існуючих трьох концептуальних підходах щодо змісту поняття «правові засоби». Засоби публічного адміністрування – це сукупність методів, приписів та норм; наявність юридично значущих дій; відповідний інструментарій (предмети і явища).

Відповідно зміст організації діяльності підрозділів Укрбюро Інтерполу характеризується наявністю субординації та чітко визначених посадою завдань та функцій, наявністю керівних кадрів, які управляють Укрбюро Інтерполу та підлеглими, що виконують покладені на них завдання. Управлінська система даного органу постійно удосконалюється відповідно до вимог сьогодення та наявних завдань.

На підставі дослідження теоретичних понять засоби, правові засоби, організації діяльності, автором запропоновано визначення поняття «засобів організації діяльності підрозділів Укрбюро Інтерполу» під яким розуміється система взаємопов'язаних між собою інструментів, за допомогою яких підрозділи Укрбюро Інтерполу здійснюють покладені на них завдання щодо протидії транснаціональної злочинності. Відповідно засобами організації діяльності організації Укрбюро Інтерполу є: цифровізація та взаємодія діяльності.

Ключові слова: цифровізація, публічне управління, метод діяльності публічної адміністрації, глобалізація, інформаційні процеси.

Chorniy S. V. THEORETICAL APPROACHES TO DETERMINING THE MEANS OF ORGANIZING THE ACTIVITIES OF UKRBUREAU UNITS OF INTERPOL

In this article, the author presents the concepts and defined types of means of organizing the activities of units of the UkrBureau of Interpol.

It is determined that the signs of legal means: fixation and detailing in regulations; manifestation through a system of tools; aimed at achieving goals and objectives; is realized by the established system of subjects within certain social relations; lead to legal consequences.

The tools are used in any activity and come in different types. Among them is the system of legal remedies. The tool is the appropriate tool by which the goal is achieved. It is suggested to understand by legal means the system of instruments defined by normative-legal acts, by means of which the public and private interest is satisfied within the limits of both public obligations and within the limits of satisfaction of corporate and private interests.

It is noted that the category "means of organizing activities" is based on the existing three conceptual approaches to the content of the concept of "legal means". Means of public administration are a set of methods, prescriptions and norms; the presence of legally significant actions; appropriate tools (objects and phenomena).

Accordingly, the content of the organization of activities of Ukrburo Interpol units is characterized by the presence of subordination and clearly defined tasks and functions, the presence of management staff who manage Ukrburo Interpol and subordinates who perform their tasks. The management system of this body is constantly being improved in accordance with current requirements and existing tasks.

Based on the study of theoretical concepts of means, legal means, organization of activities, the author proposes the definition of "means of organizing the activities of Ukrburo Interpol units" which means a system of interconnected tools by which Ukrburo Interpol units perform their tasks crime. Accordingly, the means of organizing the activities of the UkrBureau of Interpol are: digitalization and interaction.

Key words: digitalization, public administration, method of public administration activity, globalization, information processes.

Постановка проблеми. Підрозділи Укрбюро Інтерполу наділені специфічними функціями, які ми розібрали раніше та котрі реалізуються в ході їх діяльності щодо обміну офіційною та конфіденційною оперативно-розшуковою інформацією з питань боротьби зі злочинністю в межах

Інтерполу та правоохоронних органів України. Укрбюро Інтерполу при виконанні покладених на нього функцій взаємодіє з правоохоронними органами, центральними і місцевими органами державної влади України, керівними органами і структурними підрозділами Інтерполу,

правоохоронними органами зарубіжних держав, отримує інформацію від правоохоронних органів, центральних і місцевих органів державної виконавчої влади України з питань, які входять до його компетенції, та за принципом взаємності надає їм отриману в межах компетенції Інтерполу необхідну інформацію [1, с. 86]. Для ефективності власної діяльності підрозділи Укрбюро Інтерполу використовують систему засобів, які визначено правовими актами України. Для розуміння їх змісту та особливостей розберемо категорії «засіб», «правовий засіб» та «засіб організації діяльності».

Метою статті є визначення засобів організації діяльності підрозділів Укрбюро Інтерполу.

Стан дослідження. Питання цифровізації в своїх наукових працях розкривали С.А. Анісімова, А.А. Вичугова, О.В. Кузьменко, Н.С. Чередніченко, В.Г. Чорна, Л.О. Федулова та ін.

Виклад основного матеріалу. «Засіб» – термін загальноживаний, проте його сутність відрізняється неоднозначним смисловим навантаженням. Юридична література не оперує чітким визначенням цього терміну, не зважаючи на його теоретичне та практичне застосування, що бачиться науковою та законодавчою прогалиною, оскільки виключено, щоб юридичний термін позначав поняття з неусталеним змістом і щоб термін з'явився раніше, ніж поняття [2, с. 31].

Саме тому доцільно відзначити, що поняття «засіб» у наукових колах трактується по-різному.

За Великим тлумачним словником української мови, засіб – це спеціальна дія, що дає можливість здійснити що-небудь, досягти чогось; спосіб, що слугує знаряддям у якій-небудь дії, справі [3, с. 1375].

Досить цікавим є визначення В. І. Шинкарука, на думку якого, «засіб» – це сукупність предметів, ідей, явищ. Саме закладення в це поняття «сукупності ідей» є досить актуальним, адже вчинення будь-якої дії (чим по суті і є засіб), спрямованої на досягнення конкретної мети, без якої це вчинення є недостатньо підкріпленим, оскільки в основу будь-якої дії повинна бути покладена мотивація, яка обґрунтовується детальним планом реалізації, тобто ідеєю. Також ідею можна розуміти як мету спеціальної дії, кажучи іншими словами, – результат застосування засобів. Тобто в даному визначенні поняття «сукупність ідей» можна трактувати по-різному: як початковий стимул до застосування засобів, як спосіб реалізації засобів, як кінцевий результат до якого повинно привести застосування засобів. Отже, засіб – це сукупність ідей, спрямованих на досягнення конкретної мети [4, с. 189].

При всій невизначеності даного поняття, на підставі викладеного можна зробити висновок, що «засіб» це відповідне знаряддя, завдяки якому досягається мета.

Засоби використовуються в будь якій діяльності та бувають різних видів. Серед них можна виділити систему правових засобів. Дана категорія є елементом категорійного апарату юридичної науки, але серед правників також не має сталої думки щодо її змісту.

Так, А. В. Малько «правові засоби» визначає як правові явища, що виражаються в інструментах (установленнях) і діяннях (технологіях), за допомогою яких задовольняються інтереси суб'єктів права, забезпечується досягнення соціально корисних цілей [5; 6, с. 66].

Найважливішою функцією правових засобів є досягнення ними цілей правового регулювання: своєю «роботою» ці феномени забезпечують безперешкодний рух інтересів суб'єктів до цінностей, гарантують їх законне й справедливе задоволення, що відображає роль юридичних інструментів і технологій у загальній системі правових чинників. Правові засоби створюють загальні, гарантовані державою та суспільством можливості для посилення позитивних регулятивних чинників і, водночас, для усунення перешкод (негативних факторів), що стоять на шляху впорядкування соціальних зав'язків [7].

К. В. Шундіков визначає, що правові засоби – це взята в єдності сукупність правових інструментів та форм правореалізаційної практики, за допомогою яких задовольняються інтереси суб'єктів права та забезпечується досягнення соціально корисних цілей [8, с. 63].

Д. М. Бахрах визначає поняття «правові засоби» крізь призму методу управлінської діяльності. Науковець стверджує, що поняття методу пов'язується насамперед із діяльністю, проте не будь-якою, а цілеспрямованою. Така діяльність виступає як сукупність прийомів, способів досягнення наміченого результату.

Також науковець зазначає, що загалом способи цілеспрямованого впливу на людей детермінуються об'єктивними умовами. Вони значною мірою обумовлюються станом продуктивних сил, характером виробничих відносин, взаєминами класів та іншими конкретними історичними умовами. Окрім того, методи влади залежать також від особливостей об'єкта впливу, рівня культури й низки інших об'єктивних обставин. Вибір методів детермінується також метою, характером вирішуваних завдань. Таким чином вчений акцентує увагу на тому, що поняття «засіб», «спосіб», «метод» пов'язані між собою метою, досягненню якої вони слугують. Методи слід розуміти як інструменти досягнення цілей. Використовуючи інструментальний підхід та з огляду на існуючу систему загальних адміністративних функцій, можна виділити різні методи й способи адміністративного впливу [9, с. 342].

На нашу думку, категорія «метод» включає в себе такі поняття, як «засіб» і «спосіб», оскільки для них

характерне бажання досягнути єдиної визначеної цілі. Саме метод є сукупністю способів та засобів, за допомогою яких забезпечується поставлена мета.

Здійснивши аналіз існуючих концепцій ми об'єднали їх за науковою позицією:

«правові засоби» – це правові явища, що виражаються в інструментах (встановленнях) та діях (технології), за допомогою яких задовольняються інтереси суб'єктів права, забезпечується досягнення соціально важливих цілей [10, с. 326];

«правові засоби» – це взята в єдності сукупність правових встановлень (інструментів) та форм правореалізаційної практики, за допомогою яких задовольняються інтереси суб'єктів права та забезпечується досягнення соціально корисних цілей» [11, с. 63]. Так, зазначені визначення «правових засобів» трактуються дослідниками через інструменти, за допомогою яких задовольняються інтереси суб'єктів права;

«правові засоби» – це субстанціональні, інституціональні правові феномени, що розглядаються в контексті власного функціонального призначення і скеровані на досягнення соціально корисних цілей [12, с. 14–15];

«правові засоби» являють собою комбінації юридично значущих дій, які здійснюються суб'єктами з дозволим ступенем розсуду та слугують досягненню їхніх цілей (інтересів), що не суперечать законодавству й інтересам суспільства [13, с. 178; 12, с. 83–87].

Таким чином у юридичній літературі сутність поняття «правові засоби» визначають як у широкому, так і у вузькому значенні. У широкому значенні – це всі правові явища, інституційні установки та форми, які тим чи іншим чином пов'язані з регулятивною (охоронною) дією права. У вузькому значенні – передбачені правом (законом, індивідуально-правовим актом, договором) юридично значущі дії (їх поєднання та комбінація), які здійснюються суб'єктами з відповідним ступенем дозволеності чи не забороненими законом способами для задоволення їх інтересів, досягнення соціально корисних цілей. Як різновид правових засобів, ці дії є не фактичними, а змодельованими та забезпеченими нормами права, використовуються як інструмент здійснення відповідних правомірних дій, водночас пов'язаних із захистом порушеного права чи забезпеченого законом інтересу [14].

Відповідно викладеного можна виділити ознаки правових засобів: *фіксація та деталізація у нормативно-правових актах; прояв через систему інструментів; направлений на реалізацію мети та виконання завдань; реалізується встановленою системою суб'єктів в межах певних суспільних відносин; приводять до юридичних наслідків.*

Правові засоби можуть проявлятися за видами, наприклад, Б. І. Пугінський виокремлював наступ-

ні види цивільно-правових засобів, як: договір, позадоговірні зобов'язання, кошти забезпечення реалізації права та юридичних зобов'язань, допоміжні засоби тощо. Незважаючи на обґрунтовану критику цього підходу, варто вказати на позитивний бік концепції Б. І. Пугінського: що йому першому вдалося, хоч і на галузевому рівні, обґрунтувати висновок про доцільність формування нового наукового напрямку – теорії правових засобів [15, с. 178].

Відповідно «правові засоби» - *це система інструментів, визначена нормативно-правовими актами, за допомогою яких задовольняється публічний та приватний інтерес в межах як публічних зобов'язань, так і в межах задоволення корпоративних та приватних інтересів.*

Треба зазначити, що реалізація правових засобів через юридично значущі дії, що здійснюються компетентними суб'єктами, де «дозволеного ступеня розсуду» не може відбуватися, а саме тут мають бути чітко законодавчо регламентовані положення щодо права вчиняти ці дії.

Серед правових засобів, важливе місце мають засоби організації діяльності, які складають її зміст. Дана правова категорія не має також єдиної концепції щодо розуміння її змісту, так як вона ґрунтується на сучасних детермінаціях понять «правові засоби» та її видового поняття «засоби публічного адміністрування» [16, с. 31; 17, с. 93].

Треба зауважити, що категорія «засоби організації діяльності» ґрунтується існуючих трьох концептуальних підходах щодо змісту поняття «правові засоби».

Перший підтримують А. М. Комзюк, Н. В. Троцюк, В. І. Іванцов. З їхньої точки зору, «засоби публічного адміністрування» – це сукупність методів, приписів та норм.

Другий розробляє Б. І. Пугінський, який вважає, що це наявність юридично значущих дій.

Третій підтримують більшість науковців (О. В. Онуфрієнко, К. В. Шундріков, М. О. Лисенко та ін.), які вважають, що це відповідний інструментарій (предмети і явища).

Водночас деякі науковці, зокрема Н. В. Троцюк, об'єднують у визначенні прийоми та методи діяльності державних органів, але ж методи – це і є прийоми, засоби та способи діяльності.

В той же час, важливим є поняття «організація діяльності». Вітчизняні економісти терміном «організація» найчастіше позначають складне виробниче утворення, сформоване із виробничо самостійних, але об'єднаних спільним керівництвом підприємств. У зарубіжній літературі це поняття розглядають набагато ширше. Наприклад, в американському менеджменті організація визначається як «група людей, діяльність яких свідомо координується для досягнення загальної мети або цілей». Таке трактування дає змогу розглядати проблематику організацій комплексно –

від дослідження причин виникнення і організаційного оформлення до побудови ефективних організацій (вибору оптимальних організаційних форм і структур, проведення організаційних змін тощо). Зважаючи на принцип внутрішнього життя, сукупність організацій як соціальних утворень можна класифікувати на формальні і неформальні. Формальну організацію характеризує певний порядок, зафіксований у статуті, правилах, планах, нормах поведінки, що дає змогу свідомо координувати соціальні взаємодії для досягнення конкретної загальної мети. Неформальна організація ґрунтується на товариських взаєминах, особистому виборі зв'язків, вона відображає реальний стан справ, який може не відповідати формальній організації і виявляється в наявності «малих» груп (до 10 осіб). Соціальні взаємодії у неформальній організації не мають загальної або свідомо координованої спільної мети[18].

І.О. Щєбликіна деталізує та уточнює поняття організації відповідно до змісту діяльності, та зазначає, що організація – це функція управління, в межах якої здійснюється розподіл робіт поміж окремими робітниками та їх групами та узгодження їх діяльності. Реалізація функції організації здійснюється у процесі організаційної діяльності[19, с. 38]. Відповідно, на її думку, організаційна діяльність – це процес, за допомогою якого керівник усуває невизначеність, безладдя, плутанину та конфлікти поміж людьми щодо роботи або повноважень і створює середовище придатне для їх спільної діяльності.

Розрізняють декілька аспектів організаційної діяльності:

- взаємовідношення повноважень, що об'єднують керівництво вищої ланки з нижчими рівнями працівників і забезпечують можливість розподілу та координації завдань;

- створення системи управління, тобто створення об'єктів управління (керованих систем), суб'єктів управління (керуючих систем) і встановлення зв'язків між ними;

- удосконалення системи управління [19, с. 39].

Відповідно зміст організації діяльності підрозділів Укрбюро Інтерполу характеризується наявністю субординації та чітко визначених посадою завдань та функцій, наявністю керівних кадрів, які управляють Укрбюро Інтерполу та підлеглими, що виконують покладені на них завдання. Управлінська система даного органу постійно удосконалюється відповідно до вимог сьогодення та наявних завдань.

Основними складовими організаційної діяльності є:

- а) розподіл праці – розподіл загальної роботи в організації на окремі складові частини, достатні для виконання окремим робітником відповідно до його кваліфікації та здібностей;

- б) групування робіт та видів діяльності у певні блоки (групи, відділи, сектори, цехи, виробництва тощо) – департаменталізація;

- в) підпорядкування кожної такої групи керівникові, який отримує необхідні повноваження (делегування повноважень);

- г) визначення кількості робітників, безпосередньо підлеглих даному менеджереві (встановлення діапазону контролю);

- д) забезпечення вертикальної та горизонтальної координації робіт та видів діяльності (створення механізмів координації) [19, с. 39].

Висновки. Відповідно до викладеного вважаємо за необхідне запропонувати власне визначення поняття **засоби організації діяльності підрозділів Укрбюро Інтерполу** – це система взаємопов'язаних між собою інструментів, за допомогою яких підрозділи Укрбюро Інтерполу здійснюють покладені на них завдання щодо протидії транснаціональної злочинності. Відповідно засобами організації діяльності організації Укрбюро Інтерполу є: цифровізація та взаємодія діяльності.

Відповідно, пропонуємо доповнити Постанову Кабінету Міністрів України від 25 березня 1993 р. N 220 поняттям «засоби організації діяльності підрозділів Укрбюро Інтерполу».

Література

1. Чуб І. М. Українське бюро Інтерполу як інституція протидії транснаціональній злочинності: правовий аспект // Вісник харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. 2016. №5. С. 85 - 88
2. Хабибуліна Н. И. Политико-правовые проблемы семиотического анализа языка закона (теоретико-методологическое исследование) : автореф. дис. докт. юрид. наук : 12.00.01. СПб., 2001. 48 с.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і гол. ред. В. Т. Бусел. К.; Ірпінь : Перун, 2011. 1836 с.
4. Філософський словник / [за ред. В. І. Шинкарука]. [2-ге вид., перероб і доп.]. К.: УРЕ, 1986. 800 с.
5. Правовые средства: понятие, признаки, виды, функции. URL: https://studopedia.ru/6_108197_pravovye-sredstva-ponyatie-priznaki-vidi-funktsii.html
6. Малько А. В. Правовые средства: вопросы теории и практики. Журнал российского права. 1998. № 8. С. 66.
7. Марченко М. Н. Проблемы теории государства и права : учеб. пособ. / под ред. М. Н. Марченко. Москва : Проспект, 1999. 504 с.
8. Шундииков К.В. Механизм правового регулирования: Учебное пособие / Под ред. д-ра юр. наук, проф. А.В. Малько. Саратов: СГАП. 2001. 104 с.
9. Бахрах Д. Н. Административное право России : учеб. для вуз. Москва: НОРМА, 2002. 640 с.
10. Марченко М. Н. Проблемы теории государства и права : учеб. пособ. / под ред. М. Н. Марченко. Москва : Проспект, 1999. 504 с.
11. Шундииков К. В. Цели и средства в праве (общетеоретический аспект) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Саратов, 1999. 182 с.
12. Щеглов Д.С., Потапова Л.В. Принудительная ликвидация юридического лица как средство предупреждения предпринимательских правонару-

шений // Евразийский юридический журнал. 2015. № 7 (86). С. 178.

13. Алексеев С. С. Правовые средства: постановка проблемы, понятие, классификация. Советское государство и право. 1987. № 6. С. 12–19.

14. Теорія держави і права. URL: https://pidruchniki.com/1880041356741/pravo/zasobi_sposobi_tipi_pravovogo_regulyuv

15. Пугинский Б. И. Гражданско-правовые средства в хозяйственных отношениях. Москва : Юрид. лит., 1984. 224 с.

16. Ульяновська О. Адміністративно-правові засоби реалізації конституційного права на судовий захист: теоретичний аналіз. Віче. 2013. № 6. С. 30-32.

17. Стрельченко О. Г. Інноваційні аспекти розвитку правової категорії «засоби публічного адміністрування сфери обігу лікарських засобів». WayScience. 2018. № 2 (2). С. 91-103.

18. Організація URL: <https://uk.wikipedia.org>

19. Основи менеджменту: Навч. посібн. / І. О. Щєблїкіна, Д. В. Грибова. Мелітополь: Мелітопольська міська друкарня, 2015. 480 с.